

BENJAMIN
MONFERAT

SVET U PLAMENU

Prevela sa nemačkog
Irena Lea Janković

■ Laguna ■

Naslov originala

Benjamin Monferat

WELT IN FLAMMEN

Copyright © 2014 by Rowohlt Verlag GmbH, Reinbek bei
Hamburg, Germany

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

SVET U PLAMENU

Kompjenj, mesto primirja – 23. maj 1940, 02:17

Nebo na istoku je plamtelo.

Crvenilo je buktalo po čitavoj liniji horizonta, još jednom drečavo obojenoj iznad gradova u kojima se i u ovim satima vode borbe.

Fransoa se zaustavio ispred prvih drvoreda i osmotrio neobičnu predstavu nad usnulom Pikardijom.

Uništenje. Slom. Smrt.

Pucjava Nemaca prolamala se dolinom Ena, ali oni još uvek nisu tu. Snažan udar zatresao mu je tlo pod stopalima. Grmljavina je usledila nešto kasnije. Koliko su udaljeni? Trideset kilometara? Četrdeset? Da li će biti ovde za nekoliko dana – ili je to samo pitanje sati?

Svejedno. Večeras. Večeras – ili nikada.

Bacio je poslednji pogled na apokaliptičnu scenu, a potom pritisnuo kožnu torbu uz prsa i potražio put kroz gusto drveće. Svakako postoji puteljak. Iz straha od neprijateljskih letilica, ovih dana sasvim je neosvetljeno, ali i u takvim okolnostima rizik mu se čini preveliki. Sa dve stražarnice promatra se prostor. Sada, kada je svakim danom front sve bliži, posebno otvaraju oči.

Kompjenjska šuma, sa svojim hrastovima, bukvama i pojedinačnim kedrovima, ima posebno težak miris, a topla majska noć ga pojačava. Fransoaovi prsti prelazili su preko kora drveća dok ih je napipavao idući korak po korak, sve dok se pomrčina pred njim nije izmenila, obrisi poslednjih redova stabala otvorili su *drugačiju* vrstu crnila, a onda, odjednom...

Hala je bila masivni blok, trokrilni portal visok, oblik hale sandučast, sa obrisima stroge forme koja posle Velikog rata vlada u arhitekturi.

Fransoa je ostao u zaklonu. I ovde su ugašene električne svetiljke. Čekao je da mu se oči priviknu na tamu. Ugledao je stražara kako dolazi zdesna iza hale. Fransoa ga je samo naslućivao, prosto se videlo samo tinjajuće svetlo džepne lampe. Ne menjajući brzinu hoda čovek je prošao ugao građevine, nastavio duž stepeništa portala, potom skrenuo udesno i polako mu se izgubio iz vidokruga. Fransoa je udahnuo vazduh.

Poslednjih dana već je pojmio da će on dobiti ovaj zadatak. Nije najmlađi u grupi oko starog Viktora, ali je jedini koji nema dece. Voli Klodin, ali kao i drugi voli i svoju zemlju. Ako ovo mora da se učini, to mora *on* da uradi. *Sada*.

Stražarnica se opet stopila sa tamom. U sledećim sekundama masivni blok je opet između njega i stražara.

Fransoa je napustio zaklon pritiskajući torbu uz sebe. Njegovi užurbani koraci jasno su se čuli po šljunku, zastrašujuće glasno, ali se nije usuđivao da bude sporiji.

Osamdeset metara, pedeset. Noć je blaga; disanje ga je probadalo u plućima, a puls mu je lupao u slepoočnicama. Trideset metara... Gde je drugi stražar? Ako baš u ovom trenutku gleda u njega, sve je propalo.

Saplićući se Fransoa je stigao do širokog stepeništa. U dva koraka bio je gore, s kopijom ključa u šaci, koju mu je obezbedio Viktor. Prsti su mu bili ledeni i drhtavi. Ključaonica... Napipao ju je, i još jednom. Stražar mora svakog trenutka...

Ključ je iz prve nestao u otvoru. Fransoa je užurbano pokušao da ga okrene. Zaglavio se.

„Sranje!“ Mora da uspe. Ako sada pokuša da beži, nikada neće uspeti da neopažen stigne u zaklon. Sada ili... Ključ se okrenuo i Fransoa je gurnuo vrata.

U tom trenutku začuo je korake.

Brzo se ubacio unutra, zatvorio vrata za sobom i bez daha se primirio.

Koraci! Mogu li još da se čuju? Lupalo mu je u glavi, a u ušima mu je šuštała krv. Da li ga je stražar primetio? Da li ga je čuo? Nije mogao da ga vidi, ali... Ključ! Nije izvukao ključ. Ako čovek samo pređe svetlošću džepne lampe preko vrata, mora da ga otkrije!

Fransoa je stajao kao paralisán. Ali se ništa nije dešavalo.

Da ipak uzme ključ? Preopasno je. Koštalo ga je snage da se odvoji od vrata i polako se okrene.

Tama. U unutrašnjosti hale bila je još veća nego napolju gde su pun mesec i odrazi borbi davali naznaku svetlosti. Zidine su bile probijene samo visokim prozorima kroz koje je trag svetlosti nalazio put u unutrašnjost, tako da je njen duguljasti i jedva vidljiv zrak razbijao pomrčinu.

Fransoa poznaje unutrašnjost hale. Tačno zna kojim putem može da ide a da ne udari o nešto, mogao je da se kreće u potpunom mraku. Ali sada, u odlučnom trenutku, oklevao je.

Ne mogu to da uradim.

Odjednom mu je palo na um hiljade razloga, argumenata, o kojima se stalno diskutovalo u grupi. Vest iz nemačke komande može da bude pogrešna. Nemci mogu da izmene svoje planove – naposletku, to stalno i čine. Koliko je sigurno da su najnovije informacije tačne?

Zadržavajući dah približio se vagonu.

Pod ovakvom vidljivošću obris nije predstavljao ništa drugo do železnički vagon, ali Fransoa zna svaku pojedinost. Prste je stavio na grubu sađu koja služi kao rukohvat i ograda. Polako je prstima prelazio preko uzvišene pozlaćene svetiljke: broj 2419 D. Kola su sama po sebi dragocenoš i da nemaju izuzetan značaj.

Ali jesu izuzetno značajna. Ona su nacionalni monument. Kola ne smeju da padnu šaka Nemcima. Ne ako Viktorove informacije odgovaraju istini.

Fransoa će osujetiti nemačke planove. Čim pokušaju da pomere kola s mesta, aktiviraće se eksploziv i Hitlerove pristaše biće pokopane pod ruševinama hale. Takav potres prosto *mora* da se postigne.

Udahnuo je vazduh. Više nema razloga da okleva. Brzo je nastavio dalje duž sajle. Dvanaest, trinaest, četrnaest koraka. Potom vrata.

Bilo je kako je Viktor rekao: vrata nisu bila zabravljena. Fransoa se ubacio u uzani ulaz u vagon. Prstima je klizio preko unutrašnjeg zida, preko stakla prolaza iza koga se nalazi nekadašnji salon.

Panel ispod stakla. Fransoa je čučnuo i iz džepa izvadio šrafciger. Nije mogao da poveruje da to može da bude tako prosto, ali mu je trebalo nekoliko sekundi da pronade jedva vidljivo udubljenje u koje mora da postavi šrafciger.

Poslednji uzdah. Potom je svom snagom pritisnuo dršku šrafcigera.

Drvo maske se odvojilo i lupilo o pod.

Srce mu je snažno zakucalo. Ovo *mora* da su čuli.

Spretnim prstima je ugurao torbu u udubljenje. Odgovara, onako kako je Viktor predvideo. Kao i drvena ploča kojom opet treba da prekrije otvor...

„Hej?“ Glasni koraci.

„Sranje! Ključ!“

Otkrili su ključ! Hitro je pokušao da vrati panel. Nije uspeo i po drugi put mu je ispao.

Kada je malo zaustavio dah, začuo je kako neko vadi oružje. Bilo je blizu, sasvim blizu, već u hali, kod rukohvata ispred kola.

„Hej!“

Fransoa je duboko udahnuo. Kada su mu se prsti našli između panela i odgovarajućeg udubljenja, činilo mu se da će mehanizam sigurno proraditi.

„Hej...“

Uspravio se. U istom trenutku na vratima kola video se prorez.

„Ne mrdajte!“, čovek ga je odmah ugledao i ubrzo prešao na nemački. Svakako: po njemu Fransoa mora da je Nemač. „Ne mičite se. Šta radite ovde?“

Fransoa nije znao šta da učini, šta da kaže. Stražar ni u kom slučaju ne sme da otkrije skrovište mehanizma. Rukama je prešao preko jakne.

„Stanite, rekao sam!“

Bila je to njegova svesna odluka. Kada ljudi otkriju da je Francuz, doneće zaključak i u nekom trenutku će početi da ga ispituju. To ne sme da se desi.

Sasvim polako, i veoma vidljivo za čoveka na vratima, rukom je kliznuo u unutrašnjost jakne.

Nije bilo poslednjeg upozorenja. Fransoa je začuo pucanj. Osetio je kao da mu je neko dlanom snažno pritisnuo prsa. Bol? Tu je, ali samo nakratko...

„Klodin“, prošaputao je. Potom su mu se usta nemilosrdno ispunila nečim toplim, žilavim, s ukusom gvožđa.

„Klodin...“

Potom više ništa.

PRVI DEO
LA FRANCE /
FRANCUSKA

Pariz, 8. arondisman – 25. maj 1940, 20:31

To nisam ja.

Eva Hajlman je krenula da nanese ruž. Sada je spustila karmin i osmotrila odraz koji zuri u nju iz ogledala.

To nisam ja.

Uzано lice mlade žene, možda mlade od dvadeset godina, kako je Eva procenila. Visoke jagodice, nešto punije usne, po njenom mišljenju, bledilo kože koje je dnevnim puderom još više naglašeno. Sve je kao i uvek. To lice ipak nije njeno.

Eva zna ove trenutke. Trenutke nesigurnosti, očaja. Zbunjivosti. Na početku, tokom prvih dana u Parizu, bili su to samo: trenuci. Kako može sebi da postavi pitanje ko je? Ona je klasična lepotica tamne kose i bademastih očiju, a na garderobi mogle bi joj pozavideti i neke kneginje. I slobodna je. Slobodno živi u najzanimljivijem gradu Evrope, susreće najzanimljivije ljude na najzanimljivijim mestima. Karol joj čita svaku želju iz očiju – naposletku kralj je, što stalno ponavlja. Doduše u egzilu, što opet često zaboravlja da navede. A ona je njegova princeza.

Tako je bilo. Prvih meseci.

Sada ju je iz ogledala posmatralo tuđe lice, a onda joj je u trenu postalo poznato, mada se nije preobratiло u njeno sopstveno. Videla je lice svoje majke.

Sećala se večeri u vili u Dalemu, čija zaleđina je u međuvremenu zarasla u korov jer Hajlmanovi već godinama ne smeju da upošljavaju arijevske baštovane. Sećala se avetinjske atmosfere u trpezariji, koja izgleda tako užasno od kada je otac morao da

proda platna u ulju i skupoceni nameštaj kako bi prevazišao materijalne teškoće svoje porodice.

Karlova ponuda da Eva pođe sa njim kao da je pala iz vedra neba. Sama njegova poseta bila je iznenađenje: u to vreme većina gostiju iz inostranstva, koji su držali do svog dobrog glasa kod nemačkih moćnika, dobro su pazili da ih nipošto ne dovode u vezu sa nekom jevrejskom porodicom.

Ali Karol Karpatijski je uveren da za njega važe drugačiji zakoni nego za ostatak sveta. I u neku ruku je u pravu. Kralj je. Doduše, sada bivši kralj.

Moraš da odeš. Oči njene majke preklinjući su je gledale kada se Karol uveče oprostio pred odlazak u svoj apartman u hotelu Adlon. Tvoj otac i ja poznajemo ovog čoveka polovinu života i uvek je bio svojeglav. Niko od nas dvoje ne bi se začudio da više nikada nije ni pomislio na nas. Ali on je ovde i videla sam kako te gleda. Nosiće te na rukama i baciće ti Pariz pred noge. Izvešće te iz zemlje i živećeš kao kraljica. Samo na jedno nikada nemoj da računaš.

Eva je upitno pogledala majku.

Nikada nemoj da računaš da ćeš uspjeti da ga obuzdaš, rekla joj je majka.

Prigušena grmljavina trgla je Evu iz razmišljanja. Opirala se impulsu da poskoči, pojuri ka prozoru i osmotri oblak dima, tragove detonacije. Ne, Nemci još uvek nisu tu. Negde kod Kompenja Francuzi pružaju ogorčeni otpor i, ako su tačne glasine koje kolaju gradom, pukovnik De Gol priprema poslednji očajnički protivnapad. No Nemci su ipak blizu i svako zna da će sledećih dana Pariz pasti. Francuze očekuje poniženje i ugnjetavanje.

Evu čeka još gore, isto ono što će se desiti i ostalim Jevrejima u Francuskoj, ono što im se dogodilo u Nemačkoj, i još užasnije – ono od prošle godine u Poljskoj.

Još nekoliko minuta do devet. Bacila je pogleda na težak sat u stilu Luja XVI, koji je Karolov, kao i sve ostalo u ovom rasipnički

---

uređenom apartmanu. Uključujući moje haljine, pomislila je Eva. Strogo gledano, nikada joj ih nije *poklonio*. On ih je prosto ugurao u ogroman garderober i tražio da ih nosi.

Sve je Karolovo, pomislila je i vratila pogled na ogledalo. I *ja sam Karolova*.

I da ima svoj novac: nema mesta kuda bi mogla da ode. Nije znala ni da li su joj roditelji živi. Od prošle godine nisu joj odgovorili ni na jedno njeno pismo poslato iz Pariza i Eva je pojmila da je to deo njihove bolesti kojoj ne zna ime. To je nešto poput umora, straha, slabosti.

Imam samo Karola, pomislila je. Ako ga uopšte još imam – sumnjala je u to već mesecima. Osećala je njegovu sve veću nezainteresovanost, izbegavanje istine. Komplimenti su mu postali usputni, a na njemu je bilo vidljivo nešto novo: nestrpljenje. Vrata Karpatijske ambasade, koja su joj se nekada širom otvarala, ambasade u kojoj Karol rezidira, zatvaraju joj se sada često pred nosom. Karol navodno ima goste, vodi pregovore, ali ona ne zna sa kime. Nada li se on još uvek da će se vratiti u svoju zemlju? Ili sve te tajne nisu ništa drugo do jeftine laži? Postoji li... neka druga?

Eva je osetila kako joj se steže srce u grudima. Nisu joj promakli njegovi izmenjeni pogledi. Odmeravao ju je i ništa mu nije promicalo, ni najmanja senka oko njenih očiju, ni nastanak sitne borice, ni najmanje opuštanje njene kože, što ni *ona sama* nije mogla da primeti.

U međuvremenu je ponešto shvatila – koliko joj je to uspelo. Sve su mlade. Veoma mlade. Premlade za muškarca u tridesetim, mada je sa svojim uzanim brkovima imao nečeg drskog, kao glumac Erol Flin. Da, svaka mlada devojkica bi mogla da se zaljubi u njega i kada ne bi bio kralj svoje zemlje, za koju većina ljudi nije ni čula.

Uostalom, ništa drugo mi ne preostaje, pomislila je Eva. Ne da bih ga pratila do Pariza, nego do kraja sveta.

U Dalemu je bila devojčurak. Kada ga je prvi put srela u romantičnoj divljini bašte, nosila je snežnobeli majčin šešir, preveliki na njenoj ravnoj, svilenkastoj kosi. Kao devojčica koja glumi damu.

To je bilo. Odveo ju je u zadivljujući Pariz. Vodio je u Luvr. Na svečane operske premijere. Upoznala se s umetnicima, da, čak i s predsednikom Republike. I na kraju je od nje stvarno postala dama.

Time je prestala da bude zanimljiva Karolu Karpatijskom.

Dvadeset mi je, pomislila je Eva. Prestara sam za njega.

Zurila je u odraz u ogledalu i sebi izgledala više tuđa no ikada.

Ali to ne sme da igra ulogu. Mehaničkim pokretima nanela je ruž na obraze kako bi joj ten delovao svežiji, za šta smatra da joj nije uspelo. Sat u stilu Luja XVI dubokim tonom je označio devet sati uveče. Bio je utorak, njen redovan dan za nedeljno sastajanje sa Karolom. Ako je sprečen, prethodno bi je obavestio o tome.

Jedna od njihovih zajedničkih večeri, ali danas je ipak mnogo više u igri nego do sada. Sledećeg utorka Nemci će možda već biti u gradu i Eva nije mogla da zamisli da će Karol sačekati upad Vermahta. Jeste da je držao sva vrata otvorena, koliko god su mu to dopuštale diplomatske mogućnosti, ali će se u tom trenutku ipak povući na neko sigurno mesto, verovatno u Švajcarsku.

Eva mora da ga ubedi da je povede sa sobom.

Šešir je, više slučajno, otkrila tek pre nekoliko nedelja u zadnjem ćošku garderobnog ormana. Sa svojim širokim obo-dom mora da je bio u modi pre petnaest godina, ali kada ga je Eva stavila radi probe, zaključila je da joj je promenio lice: izgledalo je manje uzano. Radosnije, *mlađe*. Sličnije devojčurku iz Dalema, ako je to opet moguće.

Zamišljeno je još jednom pogledala svoj odraz u ogledalu. Možda je senka na čelu ono što joj daje nešto drsko i zavereničko. Karolu će se svideti. Eva Hajlman se molila da mu se dopadne. Moj život, pomislila je, zavisi od ružnog šešira.

Uzela je tašnu i zatvorila vrata za sobom. Vozač će je čekati dole, na ulici. Tako funkcioniše njihov dogovor: Eva je svake nedelje tačno na vreme dopremana u rezidenciju, ništa drugačije od cveća iz rasadnika ili gušćje paštete sa Balkana. Od prve večeri, kada joj je pokazao apartman – u neposrednoj blizini Jelisejskih polja – Karol je više nikada tu nije posetio.

Koraci su joj ponovo zastali na stepeništu. Stanovi na nižim spratovima unajmljeni su višim službenicima i njihovim porodicama. Eva se na početku malo potrudila, ali ni sa kim nije uspostavila kontakt. Nema prijatelja, nema porodicu. Samo Karola.

Kročila je na ulicu i zažmirkala. U sutonu je izgledalo da prolaznici besciljno žure tamo-ovamo po trotoaru. Od kada je započela nemačka ofanziva, činilo se da svako nekuda hita. Kao da će užurbanost nekako zaustaviti neizbežno. Kolona vozila sa uniformisanim ljudima tutnjeći se kretala ka izlazu iz grada.

Automobil sa Karolovom ličnom zastavicom nije bio na vidiku.

Pogledala je na ručni sat, jednu od malo stvari koje joj zaista pripadaju: poklon od oca za njen četrnaesti rođendan. Devet i šest minuta. Vozač do sada nikada nije kasnio. Karol nije imao razumevanja za odstupanje od svog ličnog protokola.

Eva je neodlučno gledala u oba smera. Ambasada je udaljena dva bloka zgrada. Nije joj to daleko ni na visokim potpeticama. U osmom arondismanu, sa svim ustanovama i vladinim zgradama, mlada žena bezbedno može da se kreće ulicom i u ovo doba.

U pitanju je nešto drugo. Čudan osećaj koji joj se javio u stomaku. Neprijatna hladnoća. Ne, nije to još uvek predosećaj, sumnja, ili nešto tako, ali je odjednom znala da ni pod kojim uslovima ne treba da se vrati kući i zamoli kućepazitelja da joj pozove taksi.

Htela je kod Karola. Odmah.

Brzim korakom je nastavila pločnikom. Na drugoj strani ulice grupa žandarima je opkolila nekog mladića, a sve veća

---

masa ljudi je okruživala žandarme. Strah od nacističkih špijuna poslednjih dana prerastao je u paranoju. Eva je sačekala da prođe vojno vozilo, potom zamakla za čošak, u Ulicu Verne, u kojoj je Karpatijska ambasada.

Odmah je primetila da je nešto drugačije, ali u prvom trenutku nije mogla da kaže šta je to. Potom, u sledećem trenutku, puls joj je snažno zakucao.

Zastave sa ambasade je nestalo.

Karolov barjak iznad portala rezidencije, koji je svakom prolazniku nesumnjivo davao do znanja da u ovoj građevini nalik palati živi kralj. Zastava više nije tu.

Eva je zastala nesposobna da se pomeri. Trajalo je nekoliko sekundi dok nije prestala da zuri i ukočenim koracima krenula uz spoljne stepenice kojima je do sada retko pristupala. Uobičajeno je da joj vozač pomogne da izađe iz kola ispred zadnjeg ulaza.

Velika dvokrilna vrata bila su zaključana, ali je Eva prilazeći videla svetlo na donjem spratu. Ledenim prstima pritisnula je dugme zvonceta. Čekala je.

Prigušeni koraci u unutrašnjosti zgrade. Eva je zaustavila dah boreći se sa panikom u sebi. Mora da postoji objašnjenje, neka druga mogućnost osim mračne pukotine koja se pojavila u njenom srcu.

Metalni, grebući zvuk s druge strane vrata koja su se sada odškrinula. Mladić koga Eva do sada nije videla. Nosi uniformu karpatijske vojske. Tokom prethodne godine je naučila da razlikuje činove.

„Ja...“ započela je, ali joj je glas otkazao.

Mladić ju je pogledao, ne neprijateljski, pre zbunjeno. „Da? Žao mi je, ali kod koga god biste, ovde više nema nikoga.“

Eva je dodirivala taman kamen portala. „Ni... nikoga?“

„Imate li...“ Mladi oficir ju je osmotrio. I ako je nov u gardi, mora da je u stanju da prepozna parisku večernju haljinu. „Bojim se da su svi termini otkazani.“

„Gde je on?“ Eva se uplašila sopstvenog glasa.

„On?“

„Karol. Gde je?“

Mladić je podigao obrve. „Nažalost nisam ovlašćen da vam...“

„Šta se dešava?“

Koraci, neujednačen i težak hod. U sledećem trenutku kroz odškrinuta vrata pojavilo se još jedno lice, a to lice Eva poznaje. Mihlava je u ambasadi neka vrsta kuvarice, ipak ne za zvanične goste i prijeme. Za takve prilike Karol angažuje skupe kuvarske šefove. Ali niko se nije bolje razumeo u karpatijsku kuhinju od starice koja se prema Evi uvek ophodila drugačije od Karolovih distanciranih zvaničnih dvorskih službenika.

„Zaboga! Dete!“

Eva je videla iznenađenje u Mihlavinim očima, ali i nešto drugo: zaprepašćenje.

„Stvarno ste još uvek tu“, prošaputala je starica. „Zaista je to uradio.“ Gotovo da se prekrstila.

Svako dalje pitanje je suvišno. Karol je otišao, a Evu je pre-pustio njenoj sudbini.

Odjednom je osetila vrtoglavicu. Oba lica kraj vrata kao da su se stopila, čak i teško drvo kao da je izgubilo svoju supstancu i rastočilo se u podrhtavajuće tamne linije. Eva više ne stoji na čvrstom kamenu spoljnog stepeništa, nego u beskrajnom ambisu – ne, u kaljuzi u koju tome: sve dublje i dublje...

Koščata šaka joj je dotakla rame i tu ostala.

„Detence?“ Mihlavine zabrinute oči bile su upravo pred njenim licem. „Sve je u redu s vama?“

Eva je zažmirkala, a potom širom otvorila oči. Pretpostavlja da njen pogled dovoljno govori.

„Toliko mi je žao“, promrmljala je starica. „Ali još uvek ste tako mladi, gospođice. Imate toliko mogućnosti. Morate nekako da pokušate...“

„Kada?“

Mihlava je zatreptala. „Šta?“

„Kada je oputovao?“

Starica je prešla jezikom preko usana. „Dete, to je svejedno.“

„Kada?“

Mihlava je spustila ramena, napućila usne i na trenutak se činilo da donosi odluku. „Večeras“, rekla je. „Večeras. Ordonans je poslednjih nedelja sve pripremio. Političke stvari. Sam kralj večeras putuje kao poslednji, sa najužom pratnjom.“

Poslednjih nedelja. Vrtoglavica je opet zahvatila Evu kao da sada razume značenje ovih reči. Dakle, kada su se poslednji put videli, Karol je već bio doneo odluku. A bio je kao i uvek, možda malo pažljiviji nego prethodnih meseci. Smejao se, šalio, a kada su se voleli, Eva je poverovala da oseća njegovu veću glad za njom. Da, stvarno je imala osećaj da ga je možda – da, možda – opet pridobila. Ali to je bila laž. Njegove usne koje su doticale njene, i ostala skrivena mesta... Svaka reč sa tih usana bila je laž, verovatno već duže vreme. Otišao je na sigurno. Nova zemlja – i verovatno nova devojka. Eva naprotiv...

Prekinula je misli. Nešto što je Mihlava rekla pomoglo joj je: političke stvari. Kakve političke stvari imaju da se razjašnjavaju ako se on iz palate u Francuskoj seli u zamak u Švajcarskoj? I zašto je sa sobom poveo gotovo čitavu svoju svitu? Gledala je staricu u oči. *Ovo ne možeš da mi prečutiš.*

Mihlava je duboko uzdahnula. „Vraća se u Karpatiju. Traži ga narod.“ Tihi, tužan osmeh. „Neće mu tamo manjkati kuvarica da mu pripremaju bograč*.“

Sigurno ni devojaka premladih za njega, pomislila je Eva. Karol će opet biti kralj. Ona mu više ne treba.

Ali on treba njoj. Barem zato što je kralj i može da je izvede iz zemlje. Ne. Ona više sebe ne može da vidi – osim kroz njegove oči.

---

* Bograč – veoma staro jelo; ime je dobilo po posudi (bakrač) u kojoj se kuva iznad otvorene vatre. (Prim. prev.)

Dakle, večeras. Ima samo jedan voz koji kasno večeras napušta Pariz i vozi do Balkana. Svako dete zna za taj voz. Svako dete zna za Orijent ekspres. Sada je nešto pre pola deset. Nije bila sigurna kada tačno voz polazi – nešto posle deset. Istočna železnička stanica nalazi se na drugom kraju grada. Eva je razmišljala sekundu da zamoli Mihlavu da joj pozove taksi, ali je istog trena shvatila da ono malo franaka u tašni treba da sačuva ako želi nekako da preživi.

Izula je cipele i potrčala.

* * *

Pariz, Istočna železnička stanica – 25. maj 1940, 21:47

Tiho stenjući spojke između dva vagona su se dotakle. Tup zvuk, kao da su se osigurači uglavili.

Zvuk koji je takoreći imao istu frekvenciju kao uzdah koji je ispustio potpukovnik Klod Lurdon. Posmatrao je kako dvojica železničara spretno ulaze među šine i brižljivo još jednom proveravaju spoj. Ništa se ne prepušta slučaju. Ono što vidi moralo bi da bude razlog za spokoj, ali je obratno.

Lurdon se okrenuo. Gaston Tije, predstavnik železničke kompanije, stajao je u tamnoplavoj uniformi dva koraka iza njega, takođe posmatrajući manevar. Čovek je imao nervozan tik; monokl na njegovom desnom oku nemirno je igrao gore-dole.

„Upozoriću vas još jednom da je ovo sve na vašu odgovornost, potpukovniče.“ U Tijeovom glasu bilo je blagog podrhtavanja. „Učinio sam koliko sam mogao da vam iskažem svoje sumnje – kao predstavnik *Internacionalne kompanije spavaćih kola*, ali još više kao čovek jer je putovanje pred nama već desetina puta bivalo sporno. Lokomotive koje se usput koriste nisu odgovarajuće za dodatni teret, što već predstavlja opasnost za

---

bezbednost čitavog voza. Ne treba ni da navodim da je šinska mreža na Balkanu još od Velikog rata u stanju koje...“

„Poznato mi je.“ Lurdon je kratko klimnuo. „Ali trenutno mi je sasvim dovoljno da šefa stanice ne sprečite da dà signal za polazak.“

Tije je pogledao na sat. „Za trideset tri minuta.“

Oficir je klimnuo. „Podrazumeva se.“

Opet se okrenuo i osmotrio voz. Orijent ekspres – tačnije: Simplon Orijent ekspres, koji po završetku Velikog rata saobraća drugačijom trasom od svoga legendarnog prethodnika, pravi je lepota. Vagoni od blistavog, lakiranog tamnoplavog metala sa natpisima u mat zlatu, sva ta oprema – luksuzni hotel na točkovima.

Lokomotiva na početku, ponositi *pacifik*, više puta će se zameniti tokom putovanja. Ali ostatak: vagoni naređani jedan za drugim kao delovi elegantnog mehaničkog reptila. Iza prtljažnih vagona su luksuzna spavaća kola, serije *Lx*, najlepša i najudobnija od svih koja su uopšte u upotrebi, potom salonski vagon-restoran, a zatim druga spavaća kola, a iza njih...

Nije se moglo prevideti da poslednji vagon ne pripada ovde, iako i on predstavlja dragocenost: ista zlatna slova, jednake osovine, ista konstrukcija. Tu se ipak završavaju zajednička obeležja. Čitav vagon je presvučen tikovinom.

Da, i ova kola su jednom pripadala Orijent ekspresu. Pre četvrt veka.

Lurdon je kritički posmatrao ispupčen zlatan natpis kraj ulaza: *No 2413 D*. Nije imao pojma da li je vagon sa ovim brojem ikada postojao, ali je izlivanje oznake svakako iziskivalo truda. Mat zlato imalo je istu patinu kao i ostala obeležja na kolima. Ali ipak... Svako to vidi, pomislio je Lurdon.

Tije se nakašljao. „S dopuštanjem, potpukovniče, uz sve razumevanje za vašu situaciju...“

Lurdon se okrenuo i osmotrio čoveka od glave do pete. „Uz sve razumevanje za situaciju u našoj zemlji, verovatno ste želeli da kažete.“

Tije se uspravio i dotakao jaknu svoje uniforme. „Snosim odgovornost, potpukovniče. Za ovaj voz i ljude koji će za neki minut ući u njega. Ime moje kompanije i ime Orijent ekspres već više od pola veka stoje iza apsolutne pouzdanosti i komfora kakvog nema u svetu, kao i iza bezbednosti na putovanju koju traže vama slični. Uz sve razumevanje za nadu koju vi i vaš pukovnik...“

„Moj general“, promrmljao je Lurdon, čiji pogled se vratio na voz. „Od juče brigadni general Šarl de Gol.“

„Uz sve nade koje gajite vi i vaš general: ipak mora da postoji mogućnost da se niko od nedužnih ljudi ne dovede u opasnost!“

„Verujete u to?“ Lurdon se okrenuo. „Onda to mora da je vrsta rata za koju još ne znam. Jer ovde *jeste* rat, Tije, a rat znači opasnost za ljude. Takođe i za one nedužne – oslušnite malo!“

Zaćutao je, ostavljajući da drugi oslušnu. Ni sam nije bio siguran, ali je čak poverovao da pored zvukova u živoj staničnoj hali, žamora uzrujanih razgovora, sastavljanja i rastavljanja kompozicija i lokomotiva, čuje udaljenu grmljavinu nemačke artiljerije.

„Nemce više niko ne može da zaustavi. Pariz će pasti, a Kompjenj možda već danas ili sutra. I vi i ja znamo zašto za Hitlera i njegove pristaše ovo predstavlja tako jedinstven cilj.“ *Iako je grupa pružnih radnika bila udaljena više od deset metara nastavio je prigušenim glasom. Samo klimanje ka kolima, koja sada nose oznaku 2413 D, vid je obazrivosti.*

„Ova kola više su od muzejskog eksponata. Ova kola su simbol velike Francuske. U ovim kolima su Nemci škrgućući zubima morali da priznaju da je francusko oružje odnelo pobjedu u Velikom ratu. Vagon *Internacionalne kompanije spavaćih kola* sa oznakom 2419 D, vagon *primirja*, svedok najvećeg trenutka

---

naše nacije. I da znam ne bih vam odao otkuda naši obaveštajni izvori imaju informacije, ali nema ni najmanje sumnje u njihovu tačnost: Hitler zna moć slika za svoju propagandu i želi ova kola. Tamo gde je naša zemlja doživela svoj najveći trijumf, sada treba da doživi čas najvećeg poniženja. *Njegovo* primirje. *Njegov* mirovni ugovor, zato hoće da nas utera u ista ta kola. Pre nekoliko noći u halu je upao jedan od njegovih špijuna...“

„Nemac?“

Lurdon je zadovoljno primetio da je Tijeova ruka stvarno krenula ka prsima. Čestica patriotizma ipak iskri u svakom Francuzu. Očito i u šefu voznog osoblja kompanije spavaćih kola.

Lurdon je izrazito ležerno slegnuo ramenima. „Straža je ubila čoveka pre no što je saslušan.“

„S...svakako.“ Tije je progutao knedlu. „Razumem i vas. Razumem da kola moraju da nestanu. Ali ne mogu li nekuda, u neko skrovište...“

Lurdon je sporo odmahnuo glavom. „Koje skrovište je sigurno kada Nemci zauzmu zemlju? Niste čuli priče iz Poljske? Hitlerove SS trupe rasecaju ljudima trbuhe u potrazi za nakitom. Ne, kola moraju da odu iz zemlje što je moguće dalje.“

Netremice je posmatrao pratioica. Kola snabdevena novim brojem mogu da budu bilo koja zastarela kola *Internacionalne kompanije spavaćih kola*, koja su još uvek u upotrebi na drugim sporednim pravcima. Jedna od njih sada stvarno mogu da zauzmu mesto *vagona primirja* u Kompjenju. Hitler je neuračunljiv. Ni u kom slučaju ne sme da mu postane jasno da mu je izmakao njegov trofej. Treba da dobije svoje slike. Po završetku rata Francuzi će original opet prikazati. Mada su vremena tako mračna, Lurdon je čvrsto verovao u to da rat *mora* da se završi pobedom Francuske i njenih saveznika.

„Moguće je i da smo u ovom trenutku poraženi“, promrmljao je. „Moguće je da Francuska padne u ruke Nemcima, od planina, pa sve do mora. Ali još uvek imamo naše kolonije i

---

mandatne teritorije. Kada kola budu u Istanbulu, naći ćemo neku mogućnost da stignu u Siriju ili Liban.“ Odlučno je klimnuo. „Kola su na šinama. To je prvi korak.“

I ovo je bilo dovoljno teško, pomislio je. Stvarno je transport do Pariza bila noćna mora. Pošto hala u Kompjenju nije priključena na šinsku mrežu, saradnici su bili prinuđeni da kola transportuju na artiljerijskom lafetu, tako da se makar do Pariza blaže truckaju no ikada pre u svojoj istoriji.

Ali može li uistinu da se dopusti preduzimanje nečega tako bizarnog? Toliko toga je govorilo protiv. Kola koja deceniju i više ne saobraćaju ovom trasom prosto *moraju* da izazovu sumnju. Svaki čovek u Evropi je čuo za vagon iz Kompjenja.

„Potpukovniče?“

Lurdon je registrovao da ga Tije upitno gleda. Predstavnik *Internacionalne kompanije spavaćih kola* je morao nešto da kaže.

Sada mu je klimnuvši pokazao na peron. „Naši prvi putnici.“

* * *

Pariz, Istočna železnička stanica – 25. maj 1940, 22:09

Pogledom iz čekaonice Ingolf Helmbrecht je posmatrao složeni manevar kojim su dodatna kola priključuju Ekspresu. Zavidljivo pogled na čeličnog kolosa. Ako neki putnik tu samo sedi i posmatra proces, on deluje apsolutno bezazleno.

Makar se tome nada.

Ingolf je tiho uzdahnuo. Što se koliko je moguće manje pomera, bolovi će se držati u granicama. Ako pogleda kroz šta je prošao poslednjih četrdeset osam sati, iznenađujuće je koliko mu je dobro. U svakom slučaju znatno bolje nego Lefleru. Lefleru, koga gotovo nije poznavao, a ni sada ne može da ga bolje upozna jer je on licem uronjen u Marnu. Pod uslovom

da ga odatle nisu upecali francuski vojnici, koji su se pojavili niotkuda i zapucali na njih.

Ako Ingolf trezveno razmisli, u poslednje vreme stvari se odvijaju drugačije no što ih je zamišljao. U osnovi, još na početku rata – loše. Za Evropu i za njega. Da je po njemu, sedeo bi sada u berlinskom studentskom stančiću i pristupao zaista temeljnom proučavanju faksimilnog izdanja sicilijanskih državnih papira kasnih Štaufera, na koje nauka uzaludno čeka duže od pola veka, od čega opet sam živi samo poslednje dvadeset tri godine.

Umesto toga sedi na klupi na Istočnoj železničkoj stanici i lupa glavu kako da prođe kroz kontrolu sa svojim falsifikovanim pasošem a da ne izazove dodatnu pažnju, jer se Ingolf Helmbrecht u svom večernjem odelu smatra već donekle upadljivim, a i zbog vozne karte za dvoje. Putničku garderobu, pokvašenu i umazanu Leflerovom krvlju, ostavio je u žbunju. A da mora u ovaj voz – u to nema sumnje. Admiral Kanaris* nije čovek koji dopušta da se iko igra s njime. Kada izda nalog, nalog mora da se izvrši. To što je Lefler sada mrtav ne menja stvar.

A ako sačeka do poslednjeg trenutka? Orijent ekspres poznat je po tome što polazi tačno u sekundu. Ne pruža li ovakav njegov potez najbolje šanse? Ipak na peronu vrvi od uniformisanih ljudi, a Ingolf nema mogućnosti da prepozna ko od njih pripada vojnoj policiji, a ko carini. Za utehu, barem su u voz pre svih ušli smešni brkati plemićki kicoši, ljudi koje je Ingolf morao bar jednom da vidi u nekom ilustrovanom časopisu. Sa apsolutnom sigurnošću prepoznatljiv je jedino kondukter.

Manje od deset minuta do polaska.

Ostali putnici približavali su se ubrzanim koracima. Mladi bračni par. Amerikanci, bez pogovora – nijedan Evropljanin

---

* *Wilhelm Franz Canaris* (1887–1945) – šef nemačke vojne obaveštajne službe tokom većeg dela Drugog svetskog rata. (Prim. prev.)

ne bi dobrovoljno nosio onakvo odelo. Iza ovo dvoje je čitava porodica, deca nisu delovala oduševljeno, a iza njih...

Ingolf je zažmirkao i skinuo niklovane naočare sa nosa. Mora hitno da ih obriše. Ali i bez naočara... Devojka je lepota. Tamnokosa, koliko može da prepozna, što mu nije baš jednostavno jer ona nosi užasan šešir. Nasuprot tome, jasno se vidi njen rumen, zdrav ten, pri čemu se upravo zapitao otkuda njoj takav ten, kada trči bosa, čini se da malo hramlje i gura se ispred one porodice.

„Molim vas!“ Teško se oslonila na metalni gelender ispred kontrolnog šaltera. „Molim vas, moram do njega!“

Ingolf je upravo posmatrao šalterskog službenika. Čovek je uzdigao nos, barem koliko i većina putnika. Već pogled kojim je posmatrao mladu ženu delovao je nadmeno. „Gospođice?“

„Molim vas, moram odmah...“

„Svakako. Hoćete li mi jednostavno dodati kartu?“

„Moj...“

„Molim vas da stanete u stranu, važi? Vaše carsko visočanstvo?“

Čovek na čelu porodice je kratko klimnuo i dodao mu listove hartije. Pokret kojim je šalterski službenik njemu i njegovoj pratnji pokazao prolaz bio je gotovo naklon.

„Moram u ovaj voz!“ Držanje devojke se izmenilo. Ingolf nije mogao sigurno da kaže zašto je ustao i prišao bliže s koferom ispod ruke – tako da mu je pritisnuo ozleđena rebra.

„Svakako, gospođice“, pokušao je kontrolor tonom u kome se osećao značaj njegove ličnosti. „Uopšte nije problem. Ako biste mi, moliću, vašu kartu...“

„Nemam kartu! On ima...“

„Gospođice.“ Čovek je pogledao preko ramena, razmenio pogled sa konduktrom koji je podigao tri prsta. Još tri minuta. „Veoma mi je žao, gospođice, ali pod takvim okolnostima zaista ne smem da vas pustim da prođete.“

„Molim vas! Moram...“

Da, drhtala je. Glas joj je podrhtavao. Bacila se na zapreku. Ingolf je shvatio da ne može da je odvoji od gelendera a da se ona na mestu ne sruši. Devojka je očajna, i svakako prelepa, čak i u ovom trenutku.

„Žao mi je, veoma.“ Ton čoveka se izmenio. Kratko klimanje. Dvojca uniformisanih su se pokrenula i prišla devojci koja je sada odvojila ruke od zapreke i oteturala se nekoliko koraka.

U tom trenutku Ingolf Helmbrecht je doneo odluku.

„Draga!“

U dva koraka je bio kraj nje i dvojica staničnih policajaca su u istom trenutku iznenađeno zastala.

Devojka se sapplela. Ingolf ju je zadržao brzim pokretom. Osećaj u njegovim rebrima bio je neopisiv, ali je istovremeno osetio njen miris i toplotu njene kože. Znojila se kao u groznici. Na sekundu su im se susreli pogledi, ali u istom trenu je ona počela da trepće.

Stegao je zube. Za ime boga, samo da se ne onesvesti!

„Oprostite, molim vas.“ Klimnuo je staničnim službenicima. „Već sam se zabrinuo da moja... verenica neće uspeti da stigne na vreme.“

Jedan od dvojice policajaca sumnjičavo je podigao obrve, ali je Ingolf osetio da će mu plan uspeti. Ovi ljudi su Parižani, a Pariz je grad uljudnosti. U ovakve izjave se prosto ne sumnja. Automatski su ustuknuli za korak.

„Šta...“, prošaputala je devojka.

„Ako želite u voz, učestvujte u igri!“ procedio je Ingolf.

Oslonila se na njega i on ju je odvuкао do šaltera. Uz napor mu je uspelo da na sto izvadi voznu kartu za dvoje. „Izvolite“, rekao je ljubazno.

U tom trenutku se začuo signal i službenik je pogledao oko sebe.

Kondukter je više nego jasno kuckao po ručnom satu. Čovek na šalteru nije bacio više od jednog pogleda na Ingolfove papire izdate na ime Ludvig Mjuler, Amerikanac nemačkog porekla, sa prebivalištem u Mičigenu. Službenik nije ni pitao za devojčine papire, naposletku, karta važi za dvoje.

„Zadnja spavaća kola. Da li biste požurili, gospodine?“

Ništa draže od toga, pomislio je Ingolf Helmbrecht. I ništa teže od toga. Devojka je vitka, ali oslonjenoj na njegovu ruku odjednom kao da joj je sto kilograma.

Na ulazu u kola mladi pratilac voza pomogao im je da se popnu uz metalne stepenice. Odmah po njihovom ulasku vrata su se zatvorila. Dve sekunde kasnije Orijent ekspres se cimnuo.

* * *

Između Pariza i Valorba – 25. maj 1940, 22:24

Internacionalna kompanija spavaćih kola

VL 3425 (zadnja spavaća kola). Hodnik.

„Jesi li joj video noge?“, prošaputao je Raul.

Njegov kolega Žorž kretao se unaokolo lakim pokretima, što je prosto neverovatno sa njegovim gabaritom. Nalik slonu koji izvodi piruetu, pomislio je Raul ne prvi put. Slon u tamnoj uniformi sa blistavim zlatnim dugmadima – u uniformi kabin-skog stjuarda *Intrenacionalne kompanije spavaćih kola*.

„Noge!“ Žorž je procedio reč kao nešto nepristojno, gotovo zastrašujuće. „Imate li vi mladići ijedne sekunde išta drugo u glavi osim *nogu*? Ne!“

„Uopšte nisam tako mislio“, šapnuo je Raul. „Barem ne sada“, dodao je sa izvesnim osećanjem krivice, uglavnom da ne bi razoružanom Žoržu pokvario raspoloženje. Donekle obazrivo bacio je pogled pokraj svoga kolege. Ali vrata kupea su zatvorena. „Njene čarape! Od njih nije ostalo gotovo ništa!“

„A, to?“ Žorž je izrazito podigao obrve. „Rekao bih, tako izgleda neko ko je pretrčao čitav grad jer ipak želi da stigne na Orijent ekspres. Šta misliš, kako bi izgledala *tvoja* stopala, ako bi ti...“

Raul je upravo uzeo vazduh da odgovori.